

Forsker: Udbudsmodellen har udhulet de ældres ret til at vælge privat hjælp

INDLÆG

SEPTEMBER 2025

Af Jeppe Elholm Madsen, postdoc i økonomi,
Institut for Teknologi, Ledelse og Økonomi, DTU

I løbet af de seneste årtier har politikerne på Christiansborg vedtaget flere love, der skal sikre en større grad af frit valg for ældre, der får hjælp fra det offentlige.

I 2002 indførte den daværende KV-regering frit valg af plejehjemsplads, og i 2003 fik de ældre også frit valg af hjemmehjælp, herunder personlig hjælp og pleje og hjælp til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet og madservice.

I 2013 ændrede politikerne imidlertid systemet.

Reformen gav kommunerne mulighed for at erstatte den eksisterende godkendelsesmodel, hvor alle kvalificerede private leverandører kunne tilbyde deres service med en udbudsmodel, hvor kommunerne selv afgør hvilke leverandører, der får adgang.

Knap halvdelen af de danske kommuner valgte i årene herefter at gå over til den nye udbudsmodel.

Reformen blev begrundet med et ønske om at forenkle reglerne og mindske de administrative byrder. KL havde længe kritiseret den tidligere ordning for at være både kompleks og ufleksibel at administrere.

På papiret en teknisk ændring – i praksis en reform med store konsekvenser.

Stordriftsfordele for kommunen

Ny forskning fra Rockwool Fonden viser, at antallet af private leverandører er faldet drastisk i kommuner, der gik over til udbudsmodellen.

Hvor en ældre borger tidligere kunne vælge mellem 11-12 leverandører, er valget nu reduceret til færre end fire.

Samtidig er færre ældre end tidligere begyndt at vælge privat hjælp til praktiske opgaver som rengøring, tøjvask og indkøb.

I stedet er en større del af opgaverne flyttet tilbage til det offentlige.

Forskning fra Vive peger på, at udviklingen kan give kommunerne økonomiske fordele.

Når kommunen selv driver en stor del af ældreplejen, kan der opstå stordriftsfordele: Det er ganske enkelt billigere per borger at organisere én stor kommunal hjemmepleje end at udlicitere opgaverne til mange små private aktører.

Det giver altså kommunerne et økonomisk incitament til at vælge udbudsmodellen.

Ældre ønsker stadig private alternativer

Men tallene viser også, at det ikke er de ældres efterspørgsel på privat hjælp, der er svækket.

I de kommuner, der efter reformen i 2013 fortsatte med godkendelses-modellen, er der stadig lige så mange ældre som tidligere, der vælger privat ældrepleje, som før reformen.

I de andre kommuner har udbudsmodellen begrænset de ældres mulighed for at vælge et privat alternativ til kommunens hjemmehjælp.

Dermed er både konkurrencen mellem leverandører og de ældres frihed til at vælge blevet væsentligt reduceret.

Det rejser et grundlæggende politisk spørgsmål: Skal hensynet til styring og økonomi veje tungere end de ældres mulighed for selv at vælge?

Reformen blev indført for at gøre det lettere og billigere for kommunerne at administrere hjemmeplejen.

Men konsekvensen er, at borgernes frihed til at vælge er blevet væsentligt indskrænket.

